REPUBLIKA SLOVENIJA
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

REPUBLIKA SLOVENIJA
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

Podpisnik:Miha Lobnik
Izdajatelj certifikata:Republika Slovenija
Serijska št. certifikata:73 f8 44 00 00 00 00 00
Datum poteka certifikata:12.03.2031
Datum in čas podpisa:14:54, 08.09.2026
Referenčna številka:050-6/2023/15

Železna cesta 16, 1000 Ljubljana
T: 01 473 55 51
E: gp@zagovornik-rs.si

Ministrstvo za demografijo, družino in socialne zadeve
Štukljeva cesta 44
1000 Ljubljana
E: gp.mddsz@gov.si

Številka: 050-6/2023/15
Datum: 8. 9. 2026

Zadeva: **Priporočila Zagovornika načela enakosti glede spremembe Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika – tolmačenje glede na dejanske potrebe gluhih oseb**

Spoštovani,

Zagovornik načela enakosti (Zagovornik) je v oceni diskriminatornosti predpisa 050-6/2023/14 z dne 3. 6. 2026, ki jo je izvedel na podlagi določbe 38. člena Zakona o varstva pred diskriminacijo (ZVarD)[1], ocenil, da je ureditev prvega odstavka 13. člena Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika[2] (ZUSZJ) diskriminatorna. Omejitev financiranega tolmačenja na 30 oziroma največ 100 ur letno gluhim osebam, ki potrebujejo več ur tolmačenja, ne zagotavlja enakopravnega vključevanja v družbeno življenje. Posebej prizadene tiste, ki dodatnega tolmačenja ne morejo plačati same.

Zagovornik načela enakosti Ministrstvo za demografijo, družino in socialne zadeve priporoča, da pripravi in Vladi Republike Slovenije predloži predlog sprememb Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika, s katerim naj odpravi zgornjo letno omejitev iz prvega odstavka 13. člena ZUSZJ ter zagotovi brezplačno tolmačenje v vseh življenjskih situacijah v obsegu dejanskih individualnih potreb vsake posamezne gluhe osebe.

V seznanitev vam v prilogi pošiljamo Oceno diskriminatornosti ZUSZJ številka 050-6/2023/14 z dne 3. 6. 2026 ter utemeljitev strokovne službe Zagovornika.

Ministrstvo prosimo, da se v 30 dneh od prejema pisno opredeli do priporočila ter sporoči odgovorno organizacijsko enoto oziroma osebo, ki bo pripravila predlog spremembe zakona, in ustrezen časovni načrt priprave, usklajevanja ter predložitve zakonskega predloga vladi. V kolikor ministrstvo v razumnem roku ne bo upoštevalo priporočila, bo Zagovornik na podlagi 38. člena ZVarD vložil zahtevo za oceno ustavnosti prvega odstavka 13. člena ZUSZJ pred Ustavnim sodiščem Republike Slovenije.

S spoštovanjem,

Miha Lobnik
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

[1] Uradni list RS, št. 33/16 in 21/18 – ZNOrg
[2] Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika (Uradni list RS, št. 96/02).

Priloga:
- Utemeljitev strokovne službe Zagovornika k priporočilu 050-6/2023/15
- Ocena diskriminatornosti 050-6/2023/14 z dne 3. 6. 2026

Poslano:
– naslovniku (po e-pošti),
– zbirka dok. gradiva.

V vednost:
- Predsednica Republike Slovenije, gp.uprs@predsednica-slo.si
- Državni zbor Republike Slovenije, gp@dz-rs.si
- Državni svet Republike Slovenije, gp@ds-rs.si
- Varuh človekovih pravic, info@varuh-rs.si
- Nacionalni svet invalidskih organizacij, info@nsios.si
- Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije, info@zveza-gns.si
- Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana, info@zgnl.si
- Združenje gluhih Slovenije, 14 11 zgs1411@gmail.com
- Zavod združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik, info@tolmaci.si.

UTEMELJITEV STROKOVNE SLUŽBE ZAGOVORNIKA K PRIPOROČILU ŠT. 050-6/2023/15

1.

Zagovornik načela enakosti Ministrstvo za demografijo, družino in socialne zadeve priporoča, da pripravi in Vladi Republike Slovenije predloži predlog sprememb Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika, s katerim naj odpravi zgornjo letno omejitev iz prvega odstavka 13. člena ZUSZJ ter zagotovi brezplačno tolmačenje v vseh življenjskih situacijah v obsegu dejanskih individualnih potreb vsake posamezne gluhe osebe.

Postopek ocene diskriminatornosti je bil začet na podlagi pobude gluhe uporabnice tolmačev slovenskega znakovnega jezika. Zaprosila je za večji obseg vavčerjev, vendar je bila njena vloga zavrnjena zaradi zakonske omejitve. Primer kaže, da ureditev ne omogoča upoštevanja potreb, ki presegajo vnaprej določeno letno število ur tolmačenja, ki se plačuje z vavčerji.

V postopku so organizacije gluhih in izvajalci storitev opisali konkretne primere, v katerih ur tolmačenja zmanjkuje: pri dodatnem izobraževanju in usposabljanju, udeležbi na konferencah in kulturnih dogodkih, sestankih etažnih lastnikov, zahtevnejših nakupih ter urejanju vsakdanjih zadev. Opozorili so, da morajo uporabniki že na začetku leta izbirati, katerim dejavnostim bodo namenili razpoložljive ure. Nekaterim dejavnostim se zato odpovedujejo.

Potrebe uporabnikov niso enake. Organizacije so opozorile, da nekateri upravičenci vavčerjev ne porabijo v celoti, drugim pa jih zmanjka. Približno polovična skupna izkoriščenost vavčerjev, na katero se je v postopku sklicevalo tedanje Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, zato ne dokazuje, da so potrebe vsakega upravičenca zadovoljene. Ministrstvo je pojasnilo tudi, da posebna študija potreb po tolmačenju v drugih življenjskih situacijah ni bila izdelana in da ne razpolaga s podatki o obsegu tolmačenja, ki ga uporabniki financirajo sami.

Po porabi vavčerjev mora gluha oseba nadaljnje tolmačenje v skladu z veljavno ureditvijo praviloma plačati sama. Če za to nima dovolj sredstev, se mora dejavnosti odpovedati ali se zanesti na pomoč sorodnikov, prijateljev oziroma društva, ki pa ni nujno vedno na voljo. Dostop do komunikacije je po sedanji ureditvi tako odvisen od premoženjskega stanja in razpoložljivosti drugih oseb. Slišeče osebe primerljivega dodatnega stroška tolmačenja zaradi gluhote nimajo.

*

Zagovornik je izdelal oceno diskriminatornosti predpisa številka 050-6/2023/14 z dne 3. 6. 2026, ki je priloga tega pisanja. Zagovornik je ocenil, da ureditev pomeni posredno diskriminacijo gluhih oseb v primerjavi s slišečimi ter dodatno prikrajšanje gluhih oseb slabšega premoženjskega stanja. Priporočena sprememba naj odpravi nezmožnost pridobitve dodatnih javno financiranih ur tolmačenja, kadar jih posameznik potrebuje za enakopravno vključevanje v družbeno življenje.

*

Odprava diskriminacije v konkretni zadevi zahteva ureditev, ki se odziva na posameznikove potrebe. Zgolj nadomestitev sedanje omejitve z drugo enotno zgornjo mejo ne bi rešila položaja oseb, katerih potrebe bi presegale tudi novo mejo.

*

Zagovornik glede na vse navedeno priporoča oziroma predlaga, da se jedro nove določbe prvega odstavka 13. člena ZUSZJ oblikuje na naslednji način:

> *»Pravico do tolmača za znakovni jezik iz drugega odstavka 10. člena tega zakona gluha oseba uveljavlja po lastni presoji v obsegu, potrebnem za zadovoljevanje njenih individualnih potreb. Obseg pravice ni omejen z najvišjim številom ur na leto. Pri ugotavljanju obsega potreb se upoštevajo tudi dodatne potrebe, povezane z izobraževanjem.«*

Zagovornik priporoča, naj postopek iz tretjega odstavka 13. člena v zvezi z drugim odstavkom 17. člena ZUSZJ (odločanje centra za socialno delo o pravici gluhe osebe do vavčerjev) temelji na uporabnikovi pojasnitvi predvidenih potreb ter omogoča hitro dopolnitev obsega ur.

Zagovornik nadalje priporoča takšno spremembo postopka odločanja o vavčerjih, ki bi bila dovolj fleksibilna in bi zagotavljala tudi pravočasno rešitev nujnih potreb, da čakanje na odločitev ne bi povzročilo izgube možnosti udeležbe pri dejavnosti.

Plačilo potrebnega tolmačenja mora še naprej zagotavljati ministrstvo, pristojno za invalidsko varstvo, kot že izhaja tudi iz veljavne določbe četrtega odstavka omenjenega člena.

*

Spremembo prvega odstavka 13. člena je treba povezati z ustrezno dopolnitvijo postopkovnih določb, zlasti tretjega odstavka 13. člena ter 17., 19. in 21. člena ZUSZJ.

Prehodne določbe naj obstoječim upravičencem omogočijo uveljavljanje dodatnih ur od začetka uporabe nove ureditve dalje.

S spremenjenim zakonskim besedilom prvega odstavka 13. člena ZUSZJ bo potrebno uskladiti tudi določbe Pravilnika o izkaznici in vavčerju za uveljavljanje pravice do tolmača za znakovni jezik[3].

*

Ministrstvo naj ob zakonskem predlogu pripravi izvedbeni in finančni načrt ter določi kratek rok za uskladitev podzakonske ureditve.

Zagovornik priporoča, da naj ministrstvo pri pripravi zakonske rešitve vključi gluhe uporabnike, njihove organizacije, tolmače in centre za socialno delo.

Podatke o potrebah in stroških naj uporabi za načrtovanje financiranja in razpoložljivosti tolmačev, ne pa kot razlog za odlaganje odprave ugotovljene ovire.

*

Sprememba zakonodaje, ki je predmet tega priporočila, se ne nanaša na obveznost zagotavljanja in plačila tolmačenja v postopkih pred državnimi organi iz prvega odstavka 10. člena, iz 11. člena ter iz 12. člena ZUSZJ. Stroškov, ki jih morajo kriti zavezanci na podlagi navedenih zakonskih določb, ni dopustno prenašati na uporabnikove vavčerje. Namen priporočila je zagotoviti ustrezno tolmačenje v prav vseh življenjskih situacijah, poleg situacij pred državnimi organi tudi v t.i. drugih življenjskih situacijah, na katere se nanaša drugi odstavek 10. člena ZUSZJ.

*

Če se ministrstvo do vsebine priporočila ne bo opredelilo v roku 30 dni od ter ne bo sporočilo odgovorne organizacijske enote oziroma osebe, ki bo pripravila predlog spremembe zakona, ter ustrezen časovni načrt priprave, usklajevanja in predložitve zakonskega predloga vladi, bo

[3] Pravilnik o izkaznici in vavčerju za uveljavljanje pravice do tolmača za slovenski znakovni jezik (Uradni list RS, št. 67/03)

Zagovornik na podlagi pooblastila, ki mu ga daje 38. člen ZVarD, vložil zahtevo za oceno ustavnosti prvega odstavka 13. člena ZUSZJ pred Ustavnim sodiščem Republike Slovenije.